

Nové lokality *Iva xanthiifolia* NUTT. na MoravěNeue Lokalitäten von *Iva xanthiifolia* NUTT. in Mähren

František Grüll*

Došlo 20. prosince 1964

Abstract — Der Verfasser führt neue Lokalitäten des Unkrauts *Iva xanthiifolia* NUTT. aus Brno (Brünn) und der Brünnner Umgebung für das Gebiet Mährens an. Einzelne Lokalitäten werden ausführlich beschrieben und von der grössten wurden Aufnahmen verzeichnet, die den Charakter der Phytozönosen kennzeichnen, unter denen *Iva xanthiifolia* NUTT. als Dominante auftritt. Weiter wird das Problem der Ausbreitung von *Iva xanthiifolia* NUTT. in der Umgebung Brünns behandelt.

Od roku 1948, kdy byla *Iva xanthiifolia* poprvé zjištěna na území naší republiky dr. S. Hejným v Praze-Bráníku, bylo zaznamenáno několik dalších lokalit této zajímavé karanténní plevele (v Čechách 3 lokality, na Moravě 1, na Slovensku 4) (HEJNÝ 1958). *Iva xanthiifolia* byla dosud uváděna pro Moravu jen z Gottwaldova (HEJNÝ l. c.).

V roce 1960 zjistil jsem její výskyt v Brně. Několik let sleduji zde její rozšíření a uvádím nové lokality.

Lokalita čís. 1. Nejrozsáhlejší je její stanoviště na rumištní skládce u skladiště Geologického ústavu v Černovicích, ulice Vinohradská, ve směru železniční trati Brno-Chrlice. Skládka byla vytvořena před více než 20 lety na místě lužního lesa, nazývaného „Ráječko“. (Z původního lužního lesa zůstala dosud zachována jen menší část po pravé straně železnice z Brna do Chrlice).

Iva xanthiifolia byla zde sledována od r. 1960, kdy skládka byla již z větší části opuštěna a odpadní materiál byl skládán jen na okrajové části, blíže k silnici. V letech 1960—61 zabírala plocha s dominující *Iva xanthiifolia* rozlohu kolem 2000 čtverečných metrů. Půda byla slabě ulehla, kyprá, hnědošedá s nedokonale zetlelými organickými zbytky. V letech 1962—64 ubývalo organických zbytků a půda ztrácela na kyprosti. Dnešní rozloha stanoviště je asi 2200 m².

Celkový ráz fytocenózy s dominující *Iva xanthiifolia* dokládám několika snímky:

1. Snímek jižně od geologického skladiště, plocha 25 m², pokryvnost 80 % (30. 6. 1964.)

*Iva xanthiifolia*¹⁾ 4, *Artemisia vulgaris* 2, *Chenopodium album* 1, *Chenopodium strictum* 1, *Lolium perenne* 1, *Poa pratensis* 1, *Poa palustris* 1, *Elytrigia repens* 1, *Atriplex tatarica* 1, *Tripleurospermum maritimum* 1, *Agrostis stolonifera* 1, *Polygonum aviculare* 1, *Calamagrostis epigeios* 1, *Sisymbrium altissimum* 1, *Amaranthus retroflexus* 1, *Atriplex nitens* +, *Amaranthus albus* +, *Sisymbrium loeselii* +, *Arctium lappa* +, *Ballota nigra* +, *Bromus sterilis* +, *Bromus tectorum* +, *Carduus acanthoides* +, *Cirsium arvense* +, *Cirsium vulgare* +, *Chamaeplium officinale* +, *Datura stramonium* +, *Erigeron canadensis* +, *Erysimum cheiranthoides* +, *Galinsoga parviflora* +, *Lactuca serriola* +, *Lepidium rudernale* +, *Nepeta cataria* +, *Saponaria officinalis* +, *Solanum nigrum* +, *Solidago canadensis* +, *Sonchus oleraceus* +, *Taraxacum officinale* +, *Verbascum phlomoides* +.

2. Snímek ve střední části lokality „Černovice-Vinohradská“. Plocha 45 m², pokryvnost 90 % (8. 9. 1964).

Iva xanthiifolia 5, *Artemisia vulgaris* 2, *Chenopodium album* 2, *Atriplex tatarica* 2, *Amaranthus retroflexus* 2, *Atriplex nitens* 1, *Lolium perenne* 1, *Polygonum aviculare* 1, *Elytrigia repens* 1, *Poa palustris* 1, *Poa compressa* 1, *Chenopodium strictum* +, *Amaranthus albus* +, *Sisymbrium altissimum* +, *Sisymbrium loeselii* +, *Tripleurospermum maritimum* +, *Arctium lappa* +, *Ballota nigra* +, *Bromus sterilis* +, *Bromus tectorum* +, *Calamagrostis epigeios* +, *Carduus acanthoides* +, *Cichorium intybus* +, *Cirsium arvense* +, *Conium maculatum* +, *Datura stramonium* +, *Erigeron canadensis* +, *Erysimum cheiranthoides* +, *Lactuca serriola* +, *Leonurus cardiaca* +, *Lepidium rudernale* +, *Melandrium album* +, *Melilotus officinalis* +, *Poa pratensis* +, *Sambucus nigra* +, *Solanum nigrum* +, *Sonchus oleraceus* +, *Taraxacum officinale* +, *Urtica dioica* +.

* Adresa: Havlíčkova 32, Brno.

¹⁾ Nomenklatura ve všech snímcích podle DOSTÁL J.: Klíč k úplné květeně ČSR, Praha 1954

3. Snímek jihozápadně od geologického skladiště v Černovicích-Vinohradská, Plocha 25 m², pokryvnost 85 %. (8. 9. 1964.)

Iva xanthiifolia 4, *Atriplex tatarica* 3, *Artemisia vulgaris* 2, *Chenopodium album* 2, *Amaranthus retroflexus* 2, *Lolium perenne* 2, *Chenopodium strictum* 1, *Atriplex nitens* 1, *Elytrigia repens* 1, *Poa palustris* 1, *Amaranthus albus* +, *Polygonum aviculare* +, *Sisymbrium altissimum* +, *Sisymbrium loeselii* +, *Tripleurospermum maritimum* +, *Arctium lappa* +, *Agrostis stolonifera* +, *Ballota nigra* +, *Bromus tectorum* +, *Calamagrostis epigeios* +, *Cichorium intybus* +, *Cirsium arvense* +, *Cirsium vulgare* +, *Conium maculatum* +, *Datura stramonium* +, *Erigeron canadensis* +, *Erysimum cheiranthoides* +, *Lactuca serriola* +, *Melandrium album* +, *Melilotus officinalis* +, *Poa compressa* +, *Poa pratensis* +, *Saponaria officinalis* +, *Solanum nigrum* +, *Sonchus oleraceus* +, *Taraxacum officinale* +, *Urtica dioica* +.

Z fytocenologických záznamů vyplývá, že *Iva xanthiifolia* vystupuje jako dominanta na půdě rumištní skládky v cenose blízké asociaci *Chenopodietum rudemale* OBERDORFER 1957.

Lokalita čís. 2. Komárovské nabřeží, Brno. Stanoviště rumištního charakteru před vchodem do městských prádeln v Komárově. *Iva xanthiifolia* roste zde na ploše asi 200 m². Půda je ulehlá, hnědá až hnědošedá. Počet jedinců více než 200, průměrná výška 80–100 cm, maximální 180–185 cm. *Iva xanthiifolia* se jeví jako subdominanta v cenose s těmito druhy: *Artemisia vulgaris*, *Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium strictum*, *Atriplex tatarica*, *Atriplex nitens*, *Amaranthus retroflexus*, *Tripleurospermum maritimum*, *Sisymbrium loeselii*, *Polygonum aviculare*, *Lepidium rudemale*, *Lolium perenne*, *Chamaepitium officinale*, *Erigeron canadensis*, *Arctium lappa*, *Plantago major*, *Plantago media*, *Eragrostis poaeoides*, *Setaria glauca*, *Ballota nigra*, *Carduus acanthoides*, *Sonchus oleraceus*, *Taraxacum officinale*.

Lokalita čís. 3. Ulice A. Nováka, Staré Brno. V roce 1964 zjistil Dr. M. S m e j k a l novou lokalitu v drátěné ohradě podniku „Prádelny a čistírny města Brna, údržba“, při ústí ulice A. Nováka do ulice Křídlovické. Roste zde asi 40 jedinců v cenose rumištního charakteru.

Lokalita čís. 4. Rumiště na konci ulice U vlečky v Brně-Komárově v prostoru budov č. 3–5. Zjistil jsem zde 20–25 jedinců průměrné výšky 100–120 cm, na půdě slehlé, hnědé, středně vlhké. Převládajícími druhy jsou ve společnosti *Iva xanthiifolia* tyto: *Artemisia vulgaris*, *Chenopodium album*, *Atriplex nitens*, *Atriplex tatarica*, *Amaranthus retroflexus*, *Sisymbrium altissimum*.

Lokalita čís. 5. Kolejiště seřadovací části nádraží v úseku Brno–Horní Heršpice, směrem k uhelným haldám. Jde o ojedinělý výskyt asi 25 jedinců průměrné výšky 60–80 cm na ulehlé hnědé půdě v nevyhraněném chudém společenstvu rumištního charakteru. (Lokalita zjištěna v r. 1963.)

Tendence šíření *Iva xanthiifolia*

Iva xanthiifolia je vázána svým výskytem na několik lokalit města Brna, většinou bez výrazné expanze do širšího okolí, s výjimkou lokality č. 1 (Černovice-Vinohradská). Zde byl zjištěn postup od r. 1960 v linii asi 20 m. Za hlavní ohnisko výskytu lze považovat tuto největší lokalitu vzdálenou 250–300 m od železnice Brno–Chrlice. Poněvadž také většina ostatních lokalit se nachází v blízkosti železničních tratí, nebo objektů seřadovacích nádraží, lze soudit na šíření vlivem železniční dopravy, stejně jako je tomu u ostatních československých lokalit. V roce 1964 zjistil výskyt *Iva xanthiifolia* na Ostravsku Dr. F. K r k a v e c na skládkách železné rudy ve Vítkovických železárnách a na skládkách rudy v Polance n. Odrou.

Ostatní starší lokality v ČSSR jsou uvedeny v práci HEJNÝHO (1958).

V souvislosti s rozšířením *Iva xanthiifolia* v ČSSR z Kijevského ohniska, rozeznává HEJNÝ (1958) dvě vyvíjející se předmostí migrace: východoslovenské a polabsko-pražské. Brněnská naleziště zřejmě tedy na obě navazují a doplňují vymezenou migrační oblast.

Literatura

- BOJŇANSKÝ V. (1952): Niektoré z burín, ktorým SSSR venuje zvýšenú pozornosť. — Čs. bot. Listy, Praha, 5 : 17–25.
- HEJNÝ S. (1958): *Iva xanthiifolia* NUTT. v ČSR. Příspěvek ke studiu karanténních plevelů. — Acta Facult. Rer. nat. Univ. Comenianae, Bratislava, 2/7—9 : 323–342.
- KAUFMAN S. (1951): *Iva xanthiifolia* NUTT. v Nymburce. — Čs. bot. Listy, Praha, 3 : 133–134.
- ŠČERBINA A. F. (1949): K ekologii *Iva xanthiifolia* NUTT. po nabludenijam v okrestnostjach Voroneža. — Bot. Ž., Moskva, 34 : 76–84.